

TINE KOKELJ, dipl. ekonomist
sekretar komiteja občinske konference ZKS

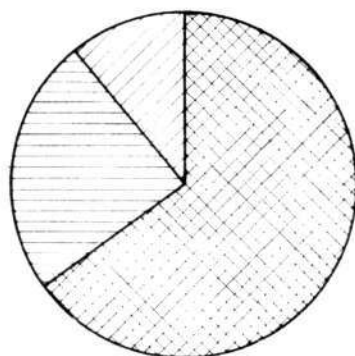
GOSPODARSTVO V ŠKOFJELOŠKI OBČINI OB TISOČLETNICI LOKE

Namen tega sestavka je dati okvirni pregled o stanju gospodarstva, značilnostih gospodarskega razvoja v zadnjih sedmih letih in pregled, kaj nas čaka in čemu bomo morali posvečati največ pozornosti v prvem sedemletnem obdobju po proslavi tisočletnice.

Osnovne kategorije, v okviru katerih in s katerimi gospodarimo danes

Današnje »škofjeloško gospostvo« obsega Škofjo Loko z okolico do Žabnice proti Kranju in do Jeprce proti Ljubljani, Selško dolino do Petrovega brda, Poljansko dolino do Kladja nad Cerknim in od leta 1970 tudi Žirovsko kotlino. Skupna površina občine obsega 51.168 ha. 65 % površine pokrivajo gozdovi, 24 % pa je obdelovalnih površin (njiv in vrtov 3969 ha, sadovnjakov 627 ha, travnikov 7640 ha), ostalo pa so pašniki in nerodovitna zemljišča. Petina vseh površin je v družbenem sektorju lastništva.

Struktura površine občine

Legenda :

 gozdovi
 obdelovalne površine
 ostale površine

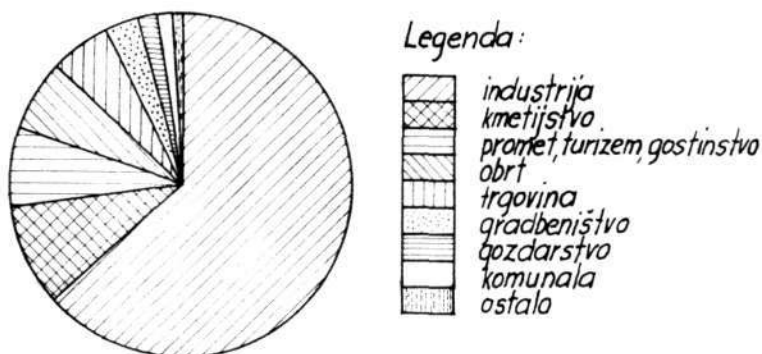
V marcu 1971 smo imeli popis prebivalstva in ugotovili, da na območju občine živi 30.871 prebivalcev; od teh 14.112 v Škofji Loki in njeni okolici, 6567 v Selški, 6141 v Poljanski dolini in 4051 v Žirovski kotlini. Med vsemi je še vedno 18,5 % kmečkega prebivalstva. Največji delež kmečkega prebivalstva ima Poljanska dolina, in sicer kar 40 %.

Zaposlenost prebivalstva je dokaj visoka, saj je zaposlen skoraj vsak drugi občan. Družbeni sektor zaposluje 11.500 delavcev, od tega gospodarstvo 10.500. V zasebnem sektorju (samostojni obrtniki, gostilničarji in drugi ter delavci, ki jih le-ti zaposlujejo, in aktivni kmetje) je zaposlenih okoli 3200 ljudi. Letna stopnja rasti zaposlovanja se je v zadnjih sedmih letih gibala med 5 % in 8 %, kar je močno nad povprečjem gorenjske regije in republike. Teritorialno so delavci v družbenem sektorju porazdeljeni takole: Škofja Loka z industrijsko cono na Trati zaposluje 6500 delavcev, v Železnikih je zaposlenih 2020, v Žireh 1600, v Gorenji vasi 400, v Retečah 400, v Poljanah 200, v Sovodnju 170, v Bodovljah 130 in na Hotavljah 80 delavcev.

V občini imamo danes prek 50 gospodarskih organizacij. Gospodarski organizaciji Alpina Žiri in LTH Škofja Loka zaposlujeta vsaka prek 1000 delavcev, Jelovica in Gorenjska predilnica v Škofji Loki, Iskra in Alples v Železnikih prek 700; nad 500 delavcev zaposluje Transturist Škofja Loka. Poleg navedenih delovnih organizacij pa ima le še 15 podjetij zaposlenih več kot 100 delavcev. Iz prikazanega lahko razberemo značilnost, da imamo v škofjeloškem gospodarstvu veliko manjših in majhnih podjetij, ki so tudi teritorialno zelo raztresena. Večja koncentracija industrije je le v Škofji Loki z industrijsko cono na Trati, v Železnikih in Žireh.

Heterogenost škofjeloškega gospodarstva je tudi v tem, da so v ustvarjenem družbenem proizvodu udeležene skoraj vse panoge gospodarstva in veje industrije. Tako je bilo v letu 1972 — podobna struktura pa je značilna tudi za nekaj preteklih let — največ družbenega proizvoda ustvarjenega v industriji, in sicer kar 65 %. Kmetijstvo kot druga najmočnejša panoga je bilo udeleženo z 10 %, (6,5 % zasebni sektor, 3,5 % družbeni sektor), promet turizem in gostinstvo so prispevali 8,5 %, z nekoliko manjšim deležem (6,5 %) pa je v ustvarjanju družbenega proizvoda udeležena obrt; trgovina je ustvarila

Struktura družbenega proizvoda po gosp. panogah

5 %, gradbeništvo 3 %, gozdarstvo 1,2 %, komunala 1 %, ostali pa 0,3 % družbenega proizvoda občine.

Družbeni proizvod je v zadnjih sedmih letih priraščal za okoli 25 % letno. Če ustvarjeni družbeni proizvod v industriji vzamemo kot 100, potem je bil po posameznih industrijskih vejah ustvarjen takole:

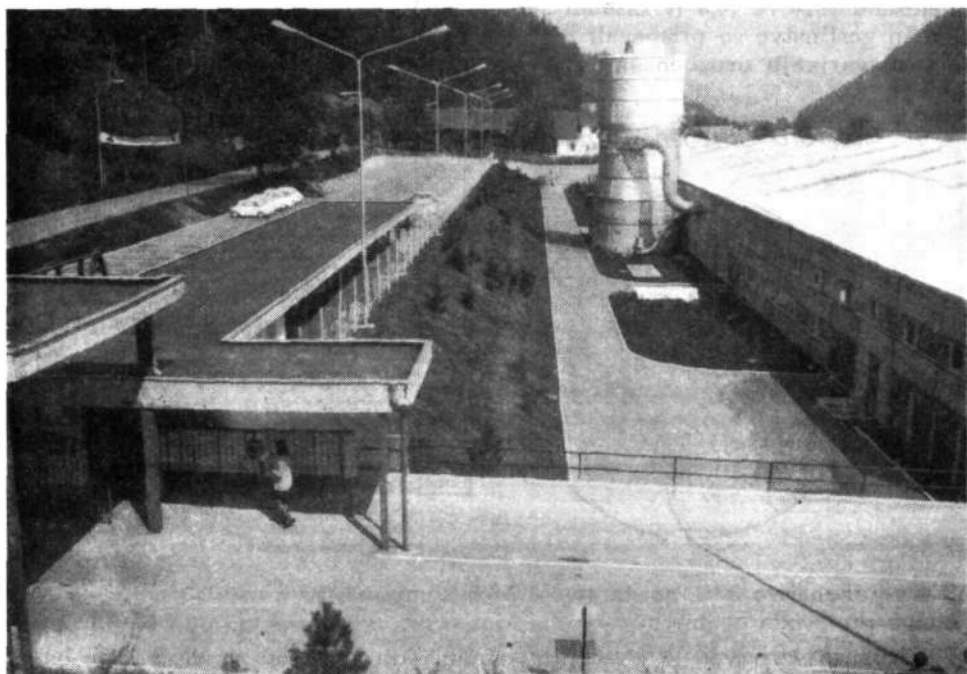
- kovinska in elektro industrija 40 0/0,
- tekstilna industrija 25 0/0,
- lesna industrija 20 0/0,
- obutvena industrija 10 0/0,
- industrija gradbenega materiala in ostalo 5 0/0.

Pestrost škofjeloškega gospodarstva je zares velika, saj so delavne še celo najstarejše obrti, kot npr. čipkarstvo in koparjenje; ekstenzivno smo razvili vrsto industrijskih dejavnosti kot kovinsko, tekstilno, lesno, obutveno in druge vrste gospodarskih aktivnosti, kot sta rudarstvo in kmečki turizem.

Investicije

V zadnjih 7 letih je bilo zgrajenih na novo 65 0/0 obstoječih kapacitet. Tako so nekatera podjetja dobila popolnoma nove proizvodne kapacitete. Tudi nekateri kraji so popolnoma spremenili svojo podobo in strukturo gospodarstva. Razvoj gospodarstva v tem obdobju je bil izredno ekstenziven. Večina novih investicij je bila vložena v objekte, relativno manj v opremo, obratna sredstva, organizacijo dela, izobraževanje kadra, novo tehnologijo in druga področja.

Nova tovarna pohištva Alples v Železnikih s 16.500 m² površine je eden največjih objektov, ki so bili zgrajeni v tem času. Investicije v novo tovarno Alples, ki je po svoji tehnologiji na evropskem nivoju, kakor tudi nova, sodobno opremljena hala Iskre v Železnikih s 3200 m² površine in druge investicije v obnovo 18 km ceste v Selški dolini, daljnovod visoke napetosti, iz-

Tovarna pohištva Alples Železniki je v Selško dolino vnesla nove gospodarske in družbene odnose

Fot. Sturm

gradnja petih stanovanjskih blokov (54 stanovanj) in samskega doma (136 postelj), nov obrat družbene prehrane, adaptacija kulturnega doma, komunalne naprave ipd. so v marsičem spremenile gospodarsko, socialno in kulturno podobo Selške doline. Z obstoječo gospodarsko strukturo in novimi investicijami pa je tudi v globalu načrtana smer nadaljnjega industrijskega oziroma gospodarskega razvoja Selške doline.

Nove proizvodne hale LTH z 8500 m², Jelovice z 8500 m², barvarna Gorenjske predilnice, Gradisa in popolnoma novi proizvodni obrati Kroja Škofja Loka s 4600 m², Termike Ljubljana s 5400 m², Odeje s 4200 m², Transturistove mehanične delavnice in garaže, 2800 m² skladiščnih površin ABC Loka in novi proizvodni prostori Inštalacij (600 m²), samski dom s 160 posteljami, samopostrežna restavracija — v gradnji — s kapaciteto 2500 obrokov v prvi fazi in nov otroški vrtec v Frankovem naselju za varstvo 120 otrok, so nekdanji urbanistično določeni industrijski coni na Trati dali njeno vsebino. V neposredni bližini železniške postaje na Trati je prav v teh letih zrasla najmočnejša industrijska skupina škofjeloškega gospodarstva s skoraj 3500 zaposlenimi.

Novi hotel Transturist s 96 posteljami, pokritim bazenom, savno ipd. in 8300 m² površine (7500 m² za gostinsko dejavnost in poslovanje, ostalo za uslužnostne dejavnosti in trgovino), blagovnica Nama z 2900 m² površine in širokim prodajnim asortimentom, rekonstrukcija pošte z novo telefonsko centralo za 2000 priključkov, izgradnja in ureditev stanovanjskih naselij: Groharjevo naselje (178 stanovanj v blokih in 50 individualnih hiš), Partizanska cesta (4 stolpnice z 200 stanovanji), Podlubnik (doslej 120 individualnih hiš, v bodoče še 230) in drugih, obnovitev stare Homanove hiše, obnovitev poslovnih lokalov Merkurja, Loke in drugih, obnovitev fasad v mestu, izgradnja mestne kanalizacije in vodovoda, asfaltiranje ulic in cest v mestu, so objekti, ki so zrastle v zadnjih sedmih letih in dajejo 1000-letnemu mestu nov pomen.

Hotel Transturist smo v Škofji Loki že težko čakali občani, poslovni ljudje in turisti

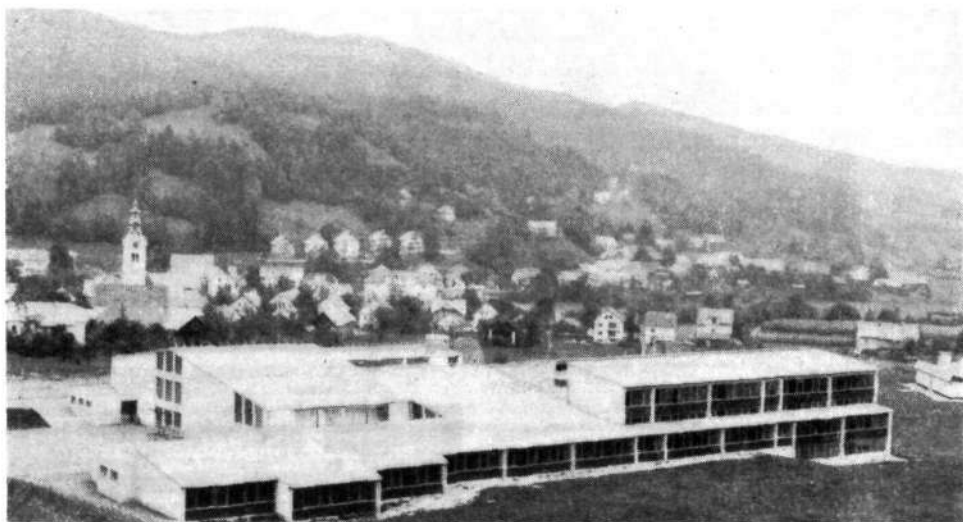
Fot. P. Pokorn

Na območju Poljanske doline so bile gospodarske investicije najmanjše. V tem času so bili zgrajeni le trije novi obrati: Marmor Hotavlje je z novim obratom, ki ima 1100 m² površine, močno povečal svoje kapacitete in uvedel nov postopek pridobivanja umetnih marmornih plošč, Jelovica Škofja Loka je zgradila v Gorenji vasi nov obrat (900 m²) za proizvodnjo vhodnih in garažnih vrat, Alpina Žiri pa je opuščeni obrat Kroja iz Škofje Loke adaptirala in v njem organizirala industrijsko proizvodnjo, ki danes zaposluje 175 delavcev. Obnovljeno je bilo tudi 27 km ceste v Poljansko dolino.

Ena največjih investicij v gradnji, ne samo v Poljanski dolini, ampak v občini, je rudnik urana v Žirovskem vrhu. Rudnik je že v letu 1972 pričel s poskusnim obratovanjem, v letu 1976 pa bo pričel z industrijsko proizvodnjo, v kateri bo zaposloval 575 delavcev. Ta obrat pomeni s svojo 220 milijonsko investicijo pravo gospodarsko revolucijo za Poljansko dolino in veliko pridobitev za slovensko gospodarstvo. Več kot polovica proizvodnega urana bo namreč uporabljena za pogon nuklearne elektrarne Krško; njene kilovate slovensko gospodarstvo že težko pričakuje.

Tudi žirovsko gospodarstvo zadnja leta pogumneje investira kot prej, Alpina je zgradila v dveh etapah novo, 6500 m² veliko in sodobno opremljeno proizvodno halo. Etiketa Žiri je zgradila popolnoma novo tovarno z upravnimi prostori, skupne površine 1100 m², kar ji bo omogočilo sodobno organizirati proizvodnjo.

Razen teh večjih gospodarskih središč moram omeniti še nove proizvodne prostore Iskre v Retečah. Turistično gospodarstvo pa je v tem času poleg že prej navedenih objektov pridobilo nov sistem žičnic in vlečnic v zimskem turistično rekreacijskem centru Stari vrh. Sistem obsega: dvosedežnico, dolgo 1500 m s 444 m višinske razlike, ki prepelje do 900 smučarjev na uro, vlečnico, dolgo 850 m s 322 m višinske razlike, ki prepelje 1000 smučarjev na uro

Nova osemletka v Gorenji vasi je največja pridobitev za Poljansko dolino, če bodo mladi ljudje v njej spoznali, da se tudi v Poljanski dolini da razviti gospodarstvo in lepo živeti

Fot. Fr. Planina

do višine 1208 m in še dve krajši vlečnici. Nov hotel v Škofji Loki, obnovev ceste do Zgornje Luše in zgraditev turističnih objektov na Starem vrhu, razvoj kmečkenga turizma in ureditev turističnih sob, dejansko pomenijo začetek v razvoju turizma na Loškem.

Čeprav niso prave gospodarske investicije, pa imajo vendar izredno velik pomen za razvoj gospodarstva tudi naslednji objekti. Iz samoprispevka občanov in proračunskih sredstev sta bili zgrajeni osnovna šola Gorenja vas, ki ima 23 učilnic, telovadnico, avlo in drugo, skupne površine 3850 m²; šola v Škofji Loki z 32 učilnicami, telovadnico, delavnicami, knjižnico ipd. skupne površine 5250 m². Šola je trenutno še v gradnji in bo dokončana v prihodnjem letu. V Železnikih je bila šola obnovljena, zgrajena pa je bila tudi nova telovadnica.

Poleg že omenjenih cest je pomembna obnovev 3,5 km ceste Škofja Loka—Žabnica. Zgrajenih je bilo tudi več mostov, med katerimi so najpomembnejši Puštalski, Okornov, Davški, most v Poljanah prek Sore, Suški most in most prek Sore k obratu Termike v Bodovljah.

Škofja Loka je z obnovitvijo razdelilne transformatorske postaje na Trati in z zgraditvijo daljnovoda visoke napetosti dobila 110 kV napetosti (prej 35 kV) in možnost napajanja iz hidroelektrarne Doblar ali RTP Zlato polje pri Kranju.

Z izgradnjo 15 km dolgega vodovoda iz Hotovlje do Škofje Loke pa smo se oskrbeli z zadostno množino dobre vode za potrošnjo in industrijo.

Boljšo telefonsko povezavo smo dobili med Škofjo Loko in Kranjem (108 telefonskih zvez), Železniki (12 zvez po nadzemnem samonosnem kablu) in Žirni (7 zvez). Obnovljena je bila tudi večina lokalnega omrežja v Škofji Loki in na Trati.

V Železnikih, Žireh, Gorenji vasi in na Trati so v tem času postavili nove bencinske črpalke.

Če k tem objektom dodamo še investicije v obnovo mlekarne v KZ v Škofji Loki in velike naložbe v privatni sektor kmetijstva, obrti in gostinstva, smo v tem kratkem pregledu zajeli vse najvažnejše investicijske naložbe na področju gospodarstva v zadnjih sedmih letih.

Kje so glavni vzroki za »gospodarski boom« (hitri dvig) v Škofji Loki in kdo vse je v njem aktivno sodeloval?

— Delavci, ki so se bili zavestno pripravljene odreči velikemu deležu družbenega proizvoda in ga usmeriti za investicije oziroma za nadaljnji razvoj, pa čeprav so bili neto osebni dohodki v zadnjih letih nižji kot v drugih gorenjskih občinah in Sloveniji;

— stopnja in značilnosti gospodarskega razvoja, v katerih se je škofješko gospodarstvo nahajalo, ko je večina delovnih organizacij prišla v tisto fazo, ko je vsak nadaljnji razvoj terjale nove proizvodne kapacitete;

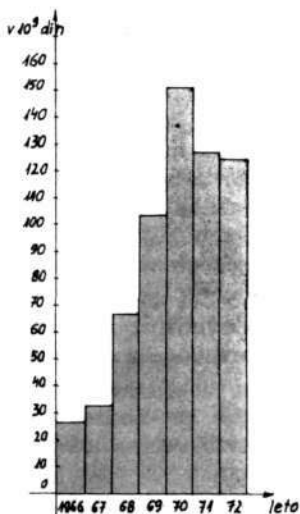
— splošna gospodarska konjunktura, inflacijske tendence, možnost najemanja kreditov, viški delovne sile, ipd.;

— sposobni managerji in njihovi sodelavci, ki so znali oceniti gospodarski trenutek in se optimalno vključevati v obstoječe pogoje gospodarjenja z dolgoročnimi interesi svojega kolektiva;

— skupščina občine, njene strokovne službe in družbenopolitične organizacije občine, ki so spodbujale, podpirale, usklajevale, analizirale in povezovala gospodarske tokove v smeri hitrejšega in kvalitetnejšega razvoja občine;

— GKB Kranj — podružnica Škofja Loka (v preteklem letu se je združila z Ljubljansko banko, v okviru katere sedaj posluje), ki je s svojimi sredstvi vedno pomagala »previhariti viharje« in angažirati tudi vsa druga sredstva;

— nujnost in spoznanje, da moramo hitreje razvijati svoje gospodarstvo in izkoriščati prednosti, ki jih imamo, kajti le na ta način bomo hitreje dvigali svoj življenjski standard in se tudi intenzivneje vključevali v slovensko oziroma mednarodno delitev dela.

*Bruto vlaganja v osnovna sredstva
teritorialno*

V tem času je bilo bruto investiranega na področju gospodarstva povprečno 25 %—35 % ustvarjenega letnega družbenega proizvoda, kar je zelo veliko in kaže na dokajšnjo nagnjenost kolektivov k varčevanju oziroma investiranju. Toliko novih objektov ustvarja solidni temelj za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj občine.

Izvoz in uvoz blaga ter storitev

Menjava s tujino je v škofjeloškem gospodarstvu v zadnjih sedmih letih iz leta v leto večja. V letih 1966 in 1967 je bil uvoz večji od izvoza, v naslednjih dveh letih sta bila približno izenačena, po letu 1969 pa izvoz narašča vse hitreje od uvoza in je v letu 1972 bil že kar za 50 % večji kot uvoz.

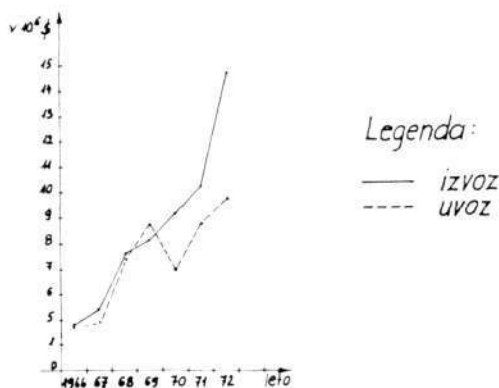
Škofjeloško gospodarstvo je v vseh teh letih izvozilo 10 do 15 % družbenega bruto proizvoda. Svoje proizvode danes pošiljamo po vsem svetu, izvažamo jih na vse kontinente in trgujemo kar s 47 državami. Čeprav trgujemo z mnogimi deželami, pa je kar $\frac{2}{3}$ vsega izvoženega blaga in storitev prodano v naslednjih 10 držav: ZDA (15 %), Vzhodna Nemčija (13 %), Zahodna Nemčija

(12 0/0), ZSSR (10 0/0), Združena Arabska republika (4,3 0/0), Švica (3,3 0/0), Avstrija (2,9 0/0), Danska (2,8 0/0) in Poljska (2 0/0).

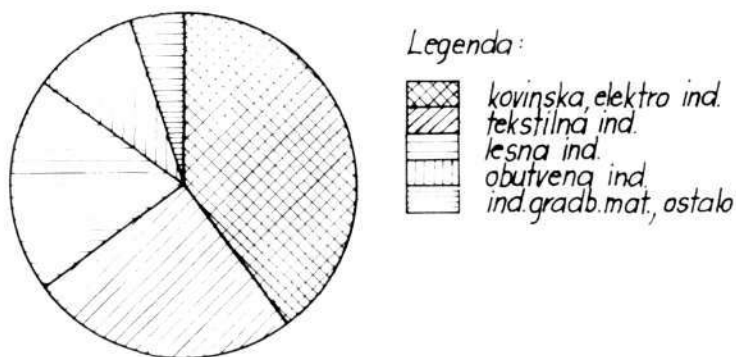
Kakšne artikle in usluge izvažamo? Kovinska in elektro industrija, ki je svoj izvoz usmerila predvsem v zahodno Evropo in ZDA, izvažata elektromotorje in gospodinjske aparate, aluminijaste ulitke in dele za hladilno pohištvo, me-

Izvoz in uvoz v USA \$

hanizme za regulatorje, analitske in precizne tehtnice, precizne uteži, laboratorijske centrifuge in drugo.

Lesna industrija izvažata RTV ohišja, zvočne omarice, sobno in stavbno pohištvo, montažne hiše in podobno.

Struktura družbenega proizvoda po indust. vejah

Tekstilna industrija izvažata bombažno prejo, sintetično česano prejo, volneno prejo, kodranko in izdelke iz navedenih prej, tulce za damske in moške klobuke in konfekcijske izdelke.

Obutvena industrija izvažata obutev vseh vrst, najpomembnejši pa je izvoz smučarske obutve.

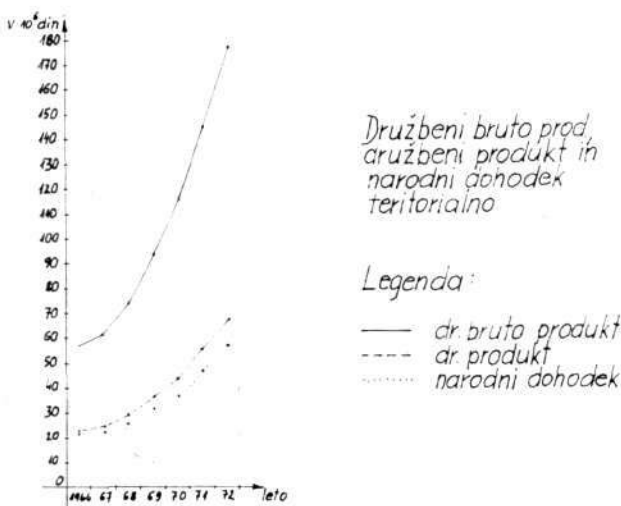
Kmetijstvo izvažata predvsem sveže meso.

Od 13 gospodarskih organizacij, ki se v občini direktno vključujejo v mednarodno delitev dela, so $\frac{2}{3}$ izvoza v zadnjih letih realizirale Alpina Žiri, LTH Škofja Loka in Iskra Železniki, pomemben pa je bil tudi izvoz storitev podjetja Transturist.

Doslej smo kar 80 % blaga prodali za konvertibilno valuto, 20 % dosega izvoz na klirinško področje, v bodoče pa postajajo vse pomembnejša tudi tržišča SEV. Od uvoženih artiklov sta najbolj zastopana reprodukcijski material in proizvodna oprema. Največji uvozniki v zadnjem času so Gorenjska predilnica Škofja Loka (36 %), Iskra Železniki, Alpina Žiri in LTH Škofja Loka, na katere odpade 70 % vsega uvoza v občini.

Od kod uvažamo? $\frac{3}{4}$ vseh surovin in proizvodne opreme kupujemo v naslednjih 5 državah: Zahodna Nemčija, Italija, Avstrija, Švica in Grčija.

Vključevanje v mednarodno delitev dela je zelo pomembno za vsako nacionalno gospodarstvo. Če pa je to gospodarstvo majhno in dokaj razvito, pa je usmerjenost na svetovno tržišče nujna, kajti vsaka malo večja in ustrezno specializirana gospodarska organizacija producira več kot so potrebe nacional-

nega trga. Vsakemu razvijajočemu se gospodarstvu pa so tudi potrebne ustvarjene devize, da na svetovnem trgu lahko kupuje potrebne stroje, surovine in tudi znanje za nadaljnji razvoj svojega gospodarstva. Čeprav je prodaja na svetovni trg potrebna, pa v današnjih pogojih ni lahka. Naše gospodarske organizacije — izvozniki se na poti do svetovnega trga, kakor tudi na trgu samem, srečujejo z velikimi težavami. Med prvimi so carinske ovire, s katerimi posamezne dežele oz. gospodarske skupnosti ščitijo svojo domačo proizvodnjo. Zaščitne carine znašajo od 12 % pa vse do 35 %. Drugi sklop problemov je kvaliteta, renome in cena artiklov. Visoko razvitim deželam svetovni trg priznava in plačuje večjo kvaliteto in renome, vzhodne dežele pa mnogokrat prodajajo svoje proizvode po dumpinških cenah, kar vse vpliva na količino prodaje in ceno artiklov. Tem zunanjim pogojem se pridruži še premalo stimulatívna domača ekonomska politika in notranji gospodarski problemi, ki pogojujejo nivo lastne cene, slabšo kvaliteto in zamujanje dobavnih rokov.

OSNOVNI POKAZATELJI* RAZVOJA V LETIH 1966 DO 1972 ZA GOSPODARSTVO
(DEJAVNOSTI OD 1—8) OBČINE ŠKOFJA LOKA

Kategorija — agregat	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972**
Družbeni bruto produkt teritorialno (v 000 din)	572.563	616.580	739.199	937.133	1.163.221	1.451.495	1.770.000
Družbeni produkt teritorialno (v 000 din)	233.563	245.718	292.201	371.120	443.167	560.255	680.000
Narodni dohodek teritorialno (v 000 din)	217.244	224.934	260.547	321.572	372.568	468.870	568.000
Vrednost izvoza (v USA \$)	4.797.059	5.413.814	7.571.350	8.143.512	9.150.307	10.296.609	14.700.000
Vrednost uvoza (v USA \$)	4.716.855	4.862.963	7.411.781	8.847.827	6.996.763	8.821.184	9.750.000
Bruto vlaganja v osnovna sredstva teritorialno (v 000 din)	26.822	32.888	66.531	103.760	150.856	126.972	125.000
Sklad nominalnih osebnih dohodkov teritorialno (v 000 din)	59.904	78.315	98.239	115.453	145.476	182.435	220.000
Povprečno zaposleni v družbenem sektorju gospodarstva — terit.	7.879	8.298	8.563	9.111	9.741	10.597	11.500
Prebivalci občine na dan 31. 12.	29.697	30.160	29.888	29.971	30.423	30.712	31.100
Narodni dohodek na prebivalca (v USA \$)***	585	597	697	858	980	1.018	1.074
Osební dohodek na zaposlenega (v din)	7.603	9.438	11.472	12.672	14.934	17.216	19.130

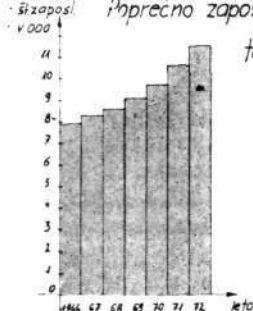
* Pokazatelji se za vsa leta nanašajo na teritorij današnje občine — vključujejo tudi Žiri. Delež Žirov v okviru škofje-loškega gospodarstva znaša okrog 15 %.

** Podatki so ocenjeni na podlagi devetmesečnih rezultatov iz dosedanjih razvojnih trendov.

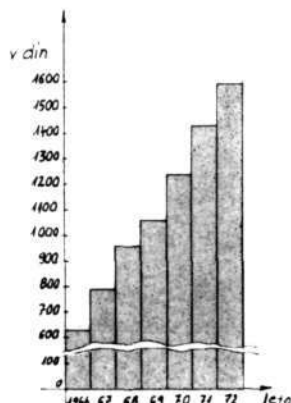
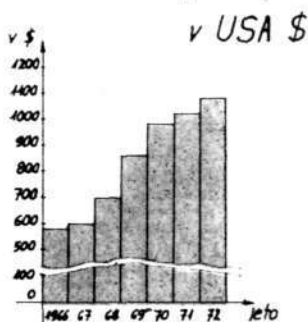
*** Za leto 1966, 1967, 1968, 1969 in 1970 računano po tečaju 1 \$ = 12,50 din, za leto 1971 1 \$ = 15,00 din, za leto 1972 pa 1 \$ = 17,00 din.

Z izvozom ustvarjene devize so nam zelo potrebne, a doslej so bile tudi trdo zaslužene. V bodoče bomo morali nuditi boljše gospodarske pogoje tistim, ki utirajo pot našemu gospodarstvu na svetovna tržišča, kajti večja povezanost s svetovnim trgom je za naš nadaljnji gospodarski razvoj nujna.

Povprečno zaposleni v družb. sektorju
teritorialno

Narodni dohodek na prebivalca

Poprečni osebni dohodki na zaposlenega

NEKATERI PRIMERJALNI PODATKI OBČINE S SLOVENIJO IN GORENJSKO REGIJO

Kategorija	SRS	Gorenj- ska	Občina Sk. L.	Delež v SRS	Delež v gor. r.
Površina (v km ²)	20.254	2.136	512	2,5	24,0
Število prebivalcev po popisu 31. 3. 1971	1.725.068	155.771	30.871	1,8	19,8
Od tega % kmečkega prebivalstva	22	9,5	18,5	1,5	38,5
Povprečno število za- poslenih v družbenem sektorju gosp. in ne- gosp. v letu 1972	572.500	63.650	11.500	2,0	18,1
Povprečni mesečni osebni dohodki v I. polletju 1972 (v din)	1.825	1.800	1.760	—	—
Družbeni produkt za leto 1971 (v 000 din)	32.897.000	3.206.647	560.255	1,7	17,5
Narodni dohodek na prebivalca v letu 1971 (v din)	14.122	15.732	15.267	—	—

Industrija

Industrija je v loškem gospodarstvu glavni dosedanji in tudi bodoči nosilec gospodarskega razvoja. Ustvarja $\frac{2}{3}$ družbenega proizvoda občine in zaposluje prek 70 % vseh zaposlenih v družbenem sektorju gospodarstva ali približno 50 % delovnega prebivalstva v občini. Med vsemi panogami gospodarstva je nedvomno prav industrija dosegla največji razvoj. Večina dosedanjih industrijskih obratov je zraslo iz obrtnih delavnic v zadnjih 15 letih. Starejše loške industrije so Šešir, Gorenjska predilnica, Odeja, Jelovica, mesno predelovalni obrati Kmetijskega gospodarstva iz Škofje Loke ter Alpina iz Žirov.

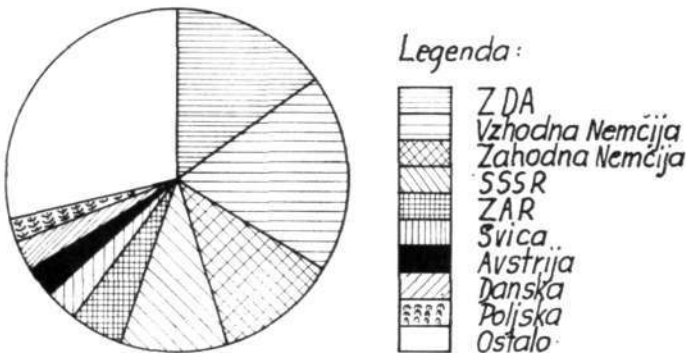
Vzroke za današnjo gospodarsko strukturo je treba delno iskati prav v načinu razvoja industrije, ko je obrt postopoma preraščala v industrijo. Težko bi bilo točneje oceniti, katera industrijska veja se je razvijala intenzivneje, kajti dejstvo je, da je bil v zadnjih 7 letih razvoj vse industrije izredno dinamičen in da smo od 65—75 % vsakoletnih gospodarskih investicij vložili v industrijo.

V občini imamo 18 industrijskih podjetij, od teh:

— v kovinski in elektroindustriji LTH Škofja Loka, Iskra Železniki in Re-teče, Niko in Tehnica Železniki in Kladivar Žiri, ki skupno ustvarjajo 40 % družbenega proizvoda industrije;

— tekstilna industrija, katere predstavniki so Gorenjska predilnica, Šešir, Kroj, Odeja Škofja Loka in Etiketa Žiri. Ustvarijo 25 % družbenega proizvoda industrije;

— v lesni industriji Jelovica Škofja Loka, Alples Železniki in obrat Gradisa Ljubljana. Udeleženi so z 20 % v družbenem proizvodu industrije;

Struktura izvoza blaga in storitev po posam. državah

— Alpina Žiri kot predstavnik obutvene industrije je udeležena z 10 %;

— Termika Ljubljana in Marmor Hotavlje sta predstavnika industrije gradbenega materiala in sta udeležena s 5 % v družbenem proizvodu industrije.

Škofjeloška industrija proizvaja danes prek 100 grup proizvodov in polproizvodov. Po posameznih industrijskih vejah najmasovneje proizvajajo naslednje artikole:

Kovinska in elektroindustrija: hladilne skrinje in druge hladilne naprave, odlitke barvnih kovin, kompresorje, stroje za obdelavo kovin, električne mi-

kromotorje, elektromotorje za gospodinjske aparate, gospodinjske aparate, elektro aparate za vozila, plinske peči in štedilnike, električne peči, kuhalnice, fene, transformatorje, stabilizatorje, precizne tehtnice, uteži, laboratorijske centrifuge in mešalce, šestila, elektromagnete, vibracijske dodajalnice, črpalke in črpalne elemente, indikatorje, okovja in pribor za registratorje itd.

Tekstilna industrija: bombažno in volneno česano prejo, bombažno prejo mikano, sintetično prejo, klobuke vseh vrst in druga pokrivala, prešite odeje, konfekcijska oblačila, tiskani trak, sitotisk, grafični tisk, pozamentirjo itd.

Lesna industrija: okna in vrata, senčila, montažne hiše, stavbno pohištvo, stanovanjsko pohištvo, radijska in TV ohišja, žagan les iglavcev in listavcev itd.

Obutvena industrija: težko obutev — smučarske čevlje, navadno obutev in sandale.

Industrija gradbenega materiala: mineralno volno, tervol plošče, kit, poliester in najrazličnejše izdelke iz naravnega in umetnega marmorja.

Proizvode škofjeloške industrije danes prodajamo po vsej državi in z izvozom tudi na vse kontinente. Nekateri industrijski artikli imajo že pravo tradicijo in dokajšnje priznanje na trgu za svojo kvaliteto in stilno oblikovanje.

Teritorialno je naša industrija skoncentrirana predvsem v treh gospodarskih središčih: v Škofji Loki z industrijsko cono na Trati, v Železnikih in Žireh. Industrijsko najslabše razviti del občine je brez dvoma Poljanska dolina, kljub temu, da ima kar trikratni priroden monopol (uranova ruda, marmor, ugodno konfiguracijo terena za razvoj turizma). V svojih 13 obratih, ki povečini pripadajo podjetjem izven Poljanske doline, zaposluje manj kot 800 delavcev. Največji trije obrati (Termika, Alpina in Jelovica), zaposlujejo več kot $\frac{1}{2}$ ali 425 delavcev. V Poljanski dolini ni bilo doslej niti enega obrata, ki bi s svojim proizvodnim, investicijskim, organizacijskim in intelektualnim potencialom povezal interese območja in izzval hitrejši gospodarski razvoj. Razdrobljenost gospodarskega potenciala, odsotnost intelektualnih in vodstvenih sposobnosti se močno kaže v današnji stopnji gospodarske razvitosti. Na tem območju pa je tudi največja dnevna migracija delovne sile. Približno 500 delavcev Poljanske doline se dnevno vozi več kot 15 km daleč v druga gospodarska središča občine.

V bodoče obstajajo velike možnosti za nadaljnji razvoj škofjeloške industrije, če bomo le znali izkoristiti vse komparativne prednosti, ki jih imamo. To pa še posebej velja za Poljansko dolino, ki mora v bodoče doseči večji industrijski razvoj, osnovni nosilci tega razvoja pa naj bi postali Rudnik urana Žirovski vrh, Termopol Sovodenj, Marmor Hotavljje in obrati Alpine, LTH, Jelovice, Termike in Kmetijske zadruga.

Iz prikazanega sledi, da je asortiman industrijske proizvodnje zelo širok, razdrobljenost industrijskih obratov velika, struktura po vejah in stopnji razvitosti izredno pestra, kar vse skupaj mnogokrat onemogoča naprednejši način industrijske proizvodnje in večjega ekonomskega ter tehnološkega povežovanja naših podjetij med seboj.

Rudarstvo

Rudarstvo je ena najmlajših panog gospodarstva v naši občini. Pred dobrih 10 leti so takratni »uranarji« na podlagi sistematičnih raziskav območja Slovenije ugotovili, da Žirovski vrh skriva v sebi uran. Po več kot 10 letih raziskovanja in odkrivanja skritih rudnih bogastev pa tudi že vemo, da Žirov-

ski vrh skriva v sebi dovolj srednje kvalitetnega urana. Po dosedanjih odkritjih je že odkritega prek 5000 ton uranovega oksida — to pa je količina, ki zagotavlja najmanj 15-letno obratovanje rudnika. Grobe raziskave pa so pokazale, da so nahajališča rude še večja. Žirovski vrh spada med srednje kvalitetne rudnike po mednarodnih ekonomskih merilih. Raziskave, ki so veljale že več kot 50 milijonov din, vodi Geološki zavod Ljubljana ob sodelovanju inštituta Jožef Štefan in metalurškega inštituta v Ljubljani; sofinancirali pa so jih: sklad Borisa Kidriča, Ljubljanska banka in rudnik živega srebra Idrija.

Dela v rudniku dobro napredujejo. Pred kratkim je že stekla tudi poskusna polindustrijska proizvodnja. Rudnik urana sedaj zaposluje 60 ljudi, do konca leta 1976, ko bo prišel z industrijsko proizvodnjo, pa bo zaposlenih 575 delavcev. Rudo bodo predelovali v bližini rudnika. Urediti bo treba radio-metrično separacijo za ločevanje rude od jalovine in hidrometalurški obrat, kjer bodo z luženjem pridobivali »rumeno pogačo« — vmesni produkt, ki se z dodelavo kot končni produkt uporablja za jedrske elektrarne. Nadaljnji postopek obdelave »rumene pogače« bo opravljen v inozemstvu (v ZDA, ZSSR ali v Zahodni Evropi). Po vrednosti bo 30 % predelave pri pridobivanju urana kot finalnega proizvoda opravljeno v Gorenji vasi, kar 60 % pa v inozemstvu.

Skupne investicije za zgraditev predelovalnih obratov, infrastrukturnih objektov, stanovanj in drugih vzporednih objektov bodo znašale 220 milijonov din. Letna proizvodnja rude bo 300.000 ton, od tega 90.000 ton jalovine, 210.000 ton pa bo šlo v nadaljnjo predelavo. Proizvodnja urana bo zado-stovala za pogon 2 jedrskih elektrarn s skupno močjo 1200 megawatov. Vrednost ustvarjene proizvodnje pa bo od 85 do 100 milijonov din letno.

Odkritje rudnika urana v Žirovskem vrhu pomeni pravo gospodarsko revolucijo za Poljansko dolino, kajti 575 zaposlenih pomeni, da bo prav ta objekt s svojimi velikimi investicijami nudil dober kos kruha najmanj 1500 do 2000 občanom. Ta investicija bo nedvomno spremenila trende gospodarskega razvoja Poljanske doline.

Rudnik v Žirovskem vrhu pa istočasno prinaša nekatere probleme v občinsko gospodarstvo, kot npr. pomanjkanje delovne sile; ozko grlo bo takoj postala cesta skozi mesto Škofja Loka in po Poljanski dolini, znatno povečanje potreb po gradnji stanovanj, nekaterih infrastrukturnih objektov ipd. Znatno večji pomen pa ima rudnik urana za slovensko gospodarstvo, saj bo s svojo energijo oskrboval med drugim tudi jedrsko elektrarno v Krškem in tako bistveno pripomogel k izboljšanju energetske bilance v Sloveniji.

Kmetijstvo in gozdarstvo

Prostor, ki ga zajema naša občina, je geografsko izredno razgiban in to narekuje posebno obravnavanje kmetijstva in gozdarstva kot panogi s specifičnimi pogoji same proizvodnje ter končno tudi daje izredno pestro sliko socialno ekonomskih pogojev in odnosov. Prišel je čas, ko smo začeli v bodoče pa bomo morali to še bolj — kmetijstvo in gozdarstvo gledati skozi kultiviranost in ohranjanje pokrajine, povečanje življenjskega prostora, rekreacije in ob-rambne funkcije podeželja ipd. Ob vsem tem pa je dan velik poudarek človeku, ki je in ki naj bi tudi v bodoče živel na podeželju. Ustvarjati je treba take pogoje, da bo dohodek iz kmetijstva in gozdarstva in na ti panogi navezanih dejavnosti zadosten za razširjeno reprodukcijo enakovrednega življenja tudi

na deželi. Za kmetijstvo je značilno, da proizvaja v drugačnem prostoru in v povsem drugačnih pogojih kot ostale panoge.

Danes v kmetijstvu kljub močni deagrarizaciji živi še 18,5 % prebivalstva, kar pa ne pomeni, da pri nas dejansko živi toliko ljudi od kmetijstva, saj analize kažejo, da narodni dohodek kmečkega prebivalstva znaša manj kot $\frac{1}{2}$ povprečnega dohodka na prebivalca v občini. (Privatni sektor kmetijstva ustvari le 6,5 % družbenega proizvoda, čeprav po podatkih popisa prebivalstva v kmetijstvu živi še 18,5 % vsega prebivalstva.)

Po analizah in ocenah je danes v občini Škofja Loka 2410 kmečkih gospodarstev. Pretežna večina teh se ne preživlja samo z dohodkom iz kmetijske proizvodnje, temveč tudi z dohodkom iz gozda in postranske obrtne ter drugih dejavnosti.

Kmetij, ki ustvarjajo tržne viške, je okrog 1300 ali okoli 55 % vseh kmečkih gospodarstev. Lastniki teh kmetij so večinoma člani kmetijske zadruga, z njo kooperirajo, prek nje prodajajo svoje viške. Zadruga jim pomaga s krediti, nabavo reprodukcijskega materiala, strokovno in organizacijsko pomočjo. Kot tržni viški se pojavljajo predvsem mleko, goveje meso in krompir. Žita danes ne pridelamo niti za domačo porabo, krmne rastline, katerih se prideluje vse več, pa se v celoti porabijo za hrano živine.

Na podlagi zadnjega popisa in ocen ugotavljamo, da danes v občini redimo 11.000 glav govedi, 950 konj (število le-teh stalno upada), 550 ovac in 3000 svinj. Od strojne opreme pa imamo 375 traktorjev, 1000 kosilnic, 65 pobiralnih prikolic, 50 molznih strojev, 30 trosilcev za gnoj in gnojevko, 130 siloreznikov, 10 siloskombajnov, 130 obračalnikov in še 200 raznih priključkov.

Ce upoštevamo današnje stanje v kmetijstvu in pogledamo v bodočnost, lahko računamo še na 450—500 kmetij, ki bodo živele pretežno od dohodka iz

»Naporno, a vendar lepo in potrebno je biti kmet,« meni Matko Luznar iz Lučin

Fot. P. Pokorn

kmetijstva, kmetijstva-gozdarstva, kmetijstva-turizma ali iz vseh teh in še drugih podobnih virov in pri tem razpolagale z zemljišči, delovno silo, mehanizacijo, gospodarskimi objekti in drugim, kar je potrebno za dobro in tudi dolgoročno gospodarjenje.

Kmetijstvo je panoga, ki je stalno zaostajala za splošnim in gospodarskim razvojem v občini. Vedno manj zemlje je obdelane, vedno več je zapuščenih in propadlih kmetij in kmečkih zgradb in končno je na deželi tudi vse več ostarelih ljudi, ki so potrebni družbenega priznanja in socialne pomoči, ne pa naporega dela in težkih življenjskih pogojev, ker je mladina odšla v mesta in industrijo. Vzroke temu lahko iščemo v nizkem narodnem dohodku, ki se ustvarja v kmetijstvu, premajhnem socialnem skrbstvu za kmete, nezadostni možnosti izobraževanja, nizki tehnični opremljenosti in težkih pogojih dela, nizki izobrazbeni ravni in strokovni razgledanosti, omejenem trgu s kmetijskimi pridelki, majhni storilnosti dela zaradi neekonomične uporabe opreme, klimatskih in tehnoloških pogojih dela in visokih proizvodnih stroškov.

V Škofji Loki je bilo v zadnjih letih veliko storjenega za sanacijo podeželja. V akcijo za reševanje problemov v kmetijstvu so se vključile skupščina občine in družbenopolitične organizacije, kmetje, kmetijski zadrugi in Gozdno gospodarstvo, Ljubljanska banka prek podružnice v Škofji Loki, Delavska univerza in drugi.

V privatni sektor kmetijstva je bilo po letu 1967 ob organizacijski pomoči zadrug in v zadnjem letu tudi GG Kranj ter ob sodelovanju pospeševalne službe vloženih 4,65 milijona din bančnih, 7,75 milijona din zadrugnih, republiških in občinskih ter 11,25 milijona din sredstev samih kmetov za obnovo kmetij, kar zneso skupno 23,65 milijona din v osnovna sredstva in še povprečno 2,5 milijona din kratkoročnih kooperacijskih kreditov za dodatna sredstva.

S temi investicijami je bilo obnovljenih 250 kmetij, samo v letu 1972 je bilo skupno investiranih 9,55 milijona din v 105 kmečkih gospodarstev. Med Ljubljansko banko, skupščino občine Škofja Loka, obema zadrugama in Gozdnim gospodarstvom Kranj pa je podpisan družbeni dogovor o financiranju privatnega sektorja kmetijstva v prihodnjih 5 letih, na podlagi katerega bo možno investirati v kmetijstvo 40 do 45 milijonov din. Storjenih pa je bilo tudi več drugih vzporednih akcij (izobraževanje, pospeševalna služba, davčne olajšave, socialne podpore, starostno zavarovanje ipd.), ki omogočajo gospodarsko naložbo investicij in hitrejši razvoj kmetijstva. Vsi ti ukrepi so pripomogli k temu, da kmetijska proizvodnja ni upadla, nasprotno, kljub stalnemu zmanjševanju števila kmetijskih proizvajalcev proizvodnja postopoma narašča.

Dosedanje izkušnje in obstoječe razmere kažejo, da bomo v bodoče morali organizirati kmetijsko proizvodnjo v okviru srednjih in večjih kmetijskih, kmetijsko-turističnih in kmetijsko-gozdarskih gospodarstev, ki bodo prek kooperacije močno povezana s Kmetijsko zadrugo, Kmetijskim gospodarstvom, Gozdnim gospodarstvom in drugimi delovnimi organizacijami, le-ti pa bodo nudili pomoč v kreditih, strokovnem znanju, organizaciji odkupa tržnih viškov, dobavi reprodukcijskega materiala in predelavi kmetijskih proizvodov (mlekarna, predelava mesa ipd.), tako da bo trikot tehnološke in ekonomske kooperacije kmet—kmetijska zadruga—kmetijsko gospodarstvo postal čimbolj trdna in trajna vez med vsemi, ki so vključeni v proizvodni cikel od semena do končnega proizvoda, ki ga potrošnik kupuje.

Kmetijski prostor danes v pretežni meri izkoriščajo zasebniki, ki dobro sodelujejo s kmetijskima zadrugama v Škofji Loki in Žireh. Le na 11,9 %

kmetijskega zemljišča in na 3,2 obdelovalnih zemljišč gospodarji Kmetijsko gospodarstvo Škofja Loka, ki bolj sodi v industrijo kot kmetijstvo, saj $\frac{3}{4}$ svojega dohodka ustvarja z industrijsko predelavo mesa in le $\frac{1}{4}$ s kmetijstvom. Predelovalna mesna industrija je važen dejavnik za razvoj kmetijstva, saj so s tem ustvarjeni pogoji, da se vzrejena živina vedno lahko tudi proda in predela doma.

Velik pomen za razvoj kmetijstva ima v naših pogojih tudi gozdarstvo. Z gozdovi sta pokriti $\frac{2}{3}$ površin, od tega je 28 % gozda v družbeni, 72 % pa v zasebni lasti. Danes marsikateremu kmetu dohodek iz gozda pomeni znaten vir, ne samo ob večjih investicijah na kmetiji, temveč tudi pri vsakoletnem gospodarjenju. Povprečna lesna zaloga naših gozdov je $167 \text{ m}^3/\text{ha}$, letni prirastek znaša $3,6 \text{ m}^3/\text{ha}$, na ta prirastek pa je določen letni etat $2,5 \text{ m}^3/\text{ha}$. Povprečni letni posek lesne mase znaša 51.000 m^3 iglavcev in 29.000 m^3 listavcev. V okviru te mase odpade na posek v gozdovih družbenega sektorja 10.000 m^3 iglavcev in 8000 m^3 listavcev.

Gozdno gospodarstvo Kranj, obrat Škofja Loka, je v zadnjih sedmih letih iz sredstev biološke amortizacije in drugih virov ter prispevkov lastnikov gozdov (približno 30 %, predvsem v delu in materialu) zgradil in rekonstruiral 220 km cest v zasebnih gozdovih in 50 km v gozdovih splošnega ljudskega premoženja. V tem času je bilo pogozdenih 465 ha gozdov in posejanih 2,062.600 sadik. V pogozdovanje, pripravo tal, pripravo sestoja, nego gozdov, varstvo gozdov in dr. je bilo vloženih 6,5 milijona din.

»Dovolj je možnosti; tudi pri nas moramo razviti kmečki turizem,«
meni Janez Kokelj iz Mlake nad Lušo

Tako velike investicije v izgradnjo cest in obnovo gozdov so izrednega pomena za hitrejši razvoj podeželja. Mnogim domačijam so prav te ceste odprle okno v svet in omogočile nabavo mehanizacije, obnovo poslopij in preureditev kmetij. Z obnovo in varstvom gozdov večamo nacionalno družbeno bogastvo, lesni industriji pa širimo surovinsko bazo.

V nekaterih vaseh je možno razvijati poseben tip kmetij, ki se poleg kmetijstva ukvarjajo tudi s kmečkim turizmom. Prve izkušnje in rezultate na tem področju že imamo. V vaseh na pobočju Starega vrha imamo že kar 15 kmetij, ki nudijo prek 100 sob in imajo za kmečki turizem urejene domačije. To je za sedaj velik napredek na tem področju. Obstajajo pa še velike možnosti za razvoj kmetij v to smer v ostalih bližnjih vaseh Starega vrha, v Poljanski dolini, Vinharjih, Oselici, Davči in drugod.

Kljub navedenim akcijam in uspehom pa v našem kmetijstvu obstaja še vrsta velikih in majhnih problemov, ki jih bomo morali s skupnimi močmi v bodoče hitreje reševati. Med najpomembnejše bi šteli naslednje:

- velika iztrošenost sredstev za proizvodnjo in vedno več slabo obdelanih površin;

- pomanjkanje delovne sile; mladi kmečki fantje in dekleta se vse raje odločajo za zaposlitev v industriji in za odhod v mesta kot pa da bi prevzeli kmetijo doma ali drugje;

- neurejenost trga s kmetijskimi pridelki; cene reprodukcijskega materiala in blaga za široko potrošnjo, ki ga kmet kupuje, rastejo znatno hitreje kot cene kmetijskih proizvodov; logična posledica take politike cen je minimalna akumulacija v kmetijstvu, kar v osnovi onemogoča hitrejši razvoj in zadostno razširjeno reprodukcijo;

- zaradi majhnih in razdrobljenih kmetij ter neugodne konfiguracije večine kmetijskih površin v občini ni moč ekonomično izkoriščati sodobne, drage in težko kupljene mehanizacije; to pa povečuje proizvodne stroške in s tem lastno ceno kmetijske proizvodnje;

- čeprav je danes posebno v privatnem sektorju kmetijstva še težko vrednotiti vse reprodukcijske faktorje, bomo prej ali slej tudi v tej panogi morali začeti računati, koliko kaj stane in kaj stane več oziroma manj; kolikor tudi kmet ne bo našel ekonomskega interesa in perspektive na lastni kmetiji, ki mu bo morala zagotoviti standard, kakršen bo na splošno v občini, bo proces propadanja podeželja postal tako močan, da ga ne bo moč zaustaviti niti z veliko družbeno intervencijo; nujno bi bilo treba globlje in širše analizirati kmetijski prostor kot celoto in na osnovi te prostorske analize razvijati posamezna območja v pravo smer (kmetijstvo, turizem, kmečki turizem, gozdarstvo in druge pridobitvene dejavnosti).

Vloga kmetijskega prostora oziroma podeželja je bila že v dosedanjem družbenoekonomskem razvoju velika, prav tako pa bo podeželje tudi v bodočem razvoju pomemben dejavnik.

Promet, gostinstvo in turizem

V prometu, gostinstvu in turizmu se ustvari 8,5 % družbenega proizvoda občine, večino (88 %) tega družbeni sektor, kjer kot osnovni nosilec nastopa Združeno podjetje Transturist Skofja Loka; poleg njega pa na tem področju delujejo še Ljudska restavracija, PTT Kranj in ZŽTP Ljubljana.

Združeno podjetje Transturist vključuje v svoje poslovanje transportno, gostinsko in turistično dejavnost, s svojim obsegom poslovanja pa daje osnovni pečat in smer razvoju teh dejavnosti v občini. Podjetje zaposluje na območju občine 550 delavcev in bo letos ustvarilo 85 milijonov din družbenega proizvoda.

V okviru osnovnih sredstev razpolaga podjetje s 140 tovornjaki, skupne nosilnosti 950 ton, in s 15 prikolicami, skupne nosilnosti 215 ton. V letošnjem letu so ta vozila prepeljala 190.000 ton blaga in opravila 78 milijonov tonskih kilometrov. Za prevoz v osebnem prometu ima podjetje 105 avtobusov s 4210 sedeži, s katerimi je v letu 1972 prepeljalo 9,2 milijona potnikov in tako opravilo 190 milijonov potniških kilometrov. Najpomembnejše Transturistove turistične kapacitete so hotel v Škofji Loki s 96 posteljami, pokritim bazenom, restavracijo, kavarno, klubskimi prostori ipd., z 250 sedeži v hotelu in še 100 sedeži na terasi; restavracija Krona in Dom pod Planino imata skupno 80 ležišč in 600 sedežev v zaprtih prostorih in 160 zunaj. Na kopališču v Puštalu je urejen večji bife z avtomatskim kegljiščem.

Poleg Transturista opravlja v občini javni tovorni promet še 40 zasebnih avtoprevoznikov. Prometna povezanost občine je velika, a kljub temu le težko sledi vse večjim potrebam glede na hitri razvoj gospodarstva. Danes imamo med Škofjo Loko in Ljubljano dnevno 55 enosmernih avtobusnih zvez, med Škofjo Loko in Kranjem prav toliko, z Žirmi 21 in z Železniki 15. Poleg te povezanosti pa po Selški in Poljanski dolini vozi več izrednih avtobusov, ki dnevno prevažajo delavce na delo. Ti avtobusi že vozijo skoraj skozi vse večje vasi, od koder dovažajo delovno silo v večja gospodarska središča.

V občini obstoji velika cestna povezanost. V zadnjih letih je bilo zgrajenih toliko novih cest, da so že redke vasi in kmetije, kamor ne bi bil mogoč dostop vsaj z osebnim avtomobilom. Tako imamo kar 160 km cest II., III. in IV. reda (od tega 70 km asfaltiranih) in še 280 km cest (vse makadamske) gospodarskega, turističnega in lokalnega pomena. Število motornih vozil je iz leta v leto večje, v občini imamo že 2850 osebnih avtomobilov, 340 tovornih, 105 avtobusov in še okoli 300 drugih motornih vozil in motornih koles ter 1720 mopedov.

Toliko cest, med katerimi je mnogo novih in še ne povsem dograjenih, in vedno večje število motornih vozil v občini, kakor tudi močno naraščanje turističnega in gospodarskega prometa, postavlja pred nas v bodoče izredno aktualne probleme, kako razvijati optimalno prometno povezanost gospodarskih in turističnih središč, kakor tudi vzdrževanja skoraj 500 km obstoječega cestnega omrežja.

Danes je prometno najbolj ozko grlo odsek selške ceste skozi Staro Loko. Razvoj gospodarstva v Selški dolini in nujnost hitrejšega uvažanja kontejnerskega prometa, razvoj turističnega centra Stari vrh, potencialne možnosti razvoja turizma na Soriški planini in nadaljnje povezave proti Bohinju (z bohinjske strani je že letos razširjeno in asfaltirano 8 km cestišča do Vresja) ter vse večji dotok turistov in vse obsežnejši gospodarski promet iz Primorske po Baški grapi prek Petrovega brda kažejo, kako nujna in gospodarsko upravičena je modernejša cestna povezava Primorske prek Baške grape, Petrovega brda in Selške doline s Škofjo Loko, Gorenjsko (prek Sorice in Bohinja) in Ljubljano.

Turizem se v zadnjem času izredno hitro razvija povsod v svetu. Vpliv tega razvoja, današnji pogoji dela in vse večje potrebe prebivalstva po novih

oblikah rekreacije, so dale spodbudo, da tudi v Škofji Loki pričnemo intenzivneje izkoriščati prirodne prednosti in hitreje razvijati turizem in gostinstvo. Program razvoja turizma, zlasti pa še kmečkega turizma, kakor tudi dosedanja turistična dejavnost, so pokazali, da imamo v Škofji Loki velike možnosti tudi s turizmom in gostinstvom pomembno prispevati k hitrejšemu gospodarskemu razvoju občine.

V letu 1971 je občino obiskalo 5.950 gostov, med katerimi je bilo 5.000 domačih. Nočitev je bilo 25.520, od tega 21.650 domačih, poprečna doba bivanja domačih gostov je 4,3 dneva, tujih pa 4 dni. V letošnjih prvih devetih mesecih je bil turistični promet za približno 55 % večji kot v istem obdobju lani.

Poleg kapacitet podjetja Transturist imamo v občini danes še približno 350 turističnih sob pri zasebnikih, ki se tudi ukvarjajo z gostinstvom in turizmom oziroma s kmečkim turizmom. Kapacitete pri zasebnikih, ki se ukvarjajo s kmečkim turizmom, so bile zgrajene v zadnjih treh letih, toliko časa namreč na Loškem razvijamo to obliko turizma. Povpraševanje po teh kapacitetah je zelo veliko, zato so tudi vse obstoječe močno zasedene.

V občini imamo 45 gostiln in bifejev, ki zaposlujejo 95 delavcev in oskrbujejo 2.150 sedežev v zaprtih prostorih in 1.350 zunaj. Ti gostinci imajo 50 turističnih sob s 100 posteljami.

Lahko trdimo, da gostinstvo močno zaostaja za potrebami, ki jih postavlja današnji čas in vse večja usmerjenost prebivalstva k stacionarnemu in izletniškemu turizmu. Najbolj nam primanjkuje boljših gostiln, ki bi turistom nudile dobre gostinske usluge.

V naših krajih so se že močno uveljavile in postale tradicionalne nekatere etnografsko-kulturne-turistične prireditve, kot so: Po stezah partizanske Jelo-vice, smojkarsko tekmovanje na Hotavljah, dan šmarnic na Hotavljah, svatovanje po starem v Javorjah, praznik koscev v Sovodnju, čipkarski dan v Zeleznikih, dan teric v Davči, izseljeniški piknik v Škofji Loki, motorne dirke v Škofji Loki, dan oglarjev na Starem vrhu in dan mlatičev na Trebiji.

Z zgraditvijo hotela v Loki, sistema žičnic in vlečnic na Starem vrhu ter z realizacijo prve faze programa razvoja kmečkega turizma so v Škofji Loki šele ustvarjene prave možnosti za razvoj turizma. Z velikimi investicijami v to panogo, s šolanjem gostinskega in turističnega kadra ter vzgojo prebivalstva morata turizem in gostinstvo postati poleg industrije, kmetijstva in trgovine vodilni panogi v nadaljnjem gospodarskem razvoju občine. Škofja Loka, Stari vrh, Soriška planina, Davča, Poljanska dolina s Trebijo in njenim zaledjem, Goropeke in še vrsta drugih krajev, morajo postati urejena rekreacijska območja za turiste in vse večji vir dohodka za gospodarstvenike.

Trgovina

Trgovina ustvarja v občini 5 % družbenega proizvoda, kar je relativno malo glede na razvitost gospodarstva in kupne moči. Škofja Loka je namreč že zdavnaj imela tudi pomembno trgovsko funkcijo zaradi tranzitnih poti, ki so peljale skozi mesto. V zadnjem času pa je razvoj trgovine zaostal za splošnim gospodarskim razvojem občine. Dokler ni bila v Škofji Loki zgrajena blagovnica Nama, povsem obnovljeni poslovni prostori Merkurja Kranj (nekdanje Železnine Škofja Loka, ki se je integrirala z Merkurjem) in zgrajenih več

novih trgovin ZTP ABC Loka, je pomemben delež kupne moči odtekal izven občine — predvsem v Ljubljano.

Promet v trgovini na drobno je v najožji povezavi s številom in razvojem prebivalstva, z deležem zaposlenih in aktivnih prebivalcev, s strukturo gospodinjstev glede na število članov, na razporeditev v posamezne dohodkovne razrede, glede na to ali je večji ali manjši delež kmečkih oziroma nekmečkih gospodinjstev. Obseg blagovnega prometa je najmočneje odvisen od števila prebivalstva, od višine narodnega dohodka in nagnjenosti prebivalstva k potrošnji oziroma varčevanju. Kupno moč prebivalci trošijo v skladu s svojimi navadami, pomembno pa je tudi, kako je tržišče oskrbljeno s potrošnim blagom, ki ga želijo kupiti.

Ocenjujemo, da je kupna moč prebivalstva v občini v letu 1972 320 milijonov din. Od tega jo je zajela domača trgovina okoli $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$ pa še vedno odteka v druga trgovska središča. Trgovska mreža za oskrbo prebivalstva z osnovnimi življenjskimi potrebščinami je dobro razvita, saj imamo prek 70 prodajaln z mešanim blagom v vseh večjih krajih v občini in še okrog 50 specializiranih trgovin (obutev, nogavice, tobak, sadje in zelenjava itd.).

Najpomembnejše trgovske organizacije v občini so: ZTP ABC »Loka« Škofja Loka, ki trguje na debelo in drobno, blagovnica Nama, Merkur Kranj, trgovski mreži KZ Škofja Loka in KZ Sora Žiri.

Združeno trgovsko podjetje ABC Loka Škofja Loka ima 54 prodajaln, od tega 13 samopostrežnih, 7 s tekstilnim blagom, 3 z železom in kurivom in 43 s špecerijskim blagom. 33 prodajaln ima razmeščenih na območju občine. Podjetje je v letu 1971 zaposlovalo 320 delavcev in ustvarilo 130 milijonov din prometa. V zadnjih sedmih letih je podjetje odprlo 15 novih prodajaln, večino ostalih pa adaptiralo in funkcionalno opremilo. V bodoče si ABC Loka želi še naprej širiti maloprodajno mrežo izven občine, v Medvodah, Železnikih in Žireh pa graditi blagovnice.

Blagovnica Nama je največja trgovska hiša v občini. Zaposluje 80 delavcev in bo v letu 1972 ustvarila 34.000 din prometa. Velika izbira od potrošnih artiklov do konfekcije in stanovanjske opreme je zajela pomemben del kupne moči občanov, ki je prej odtekala izven občine. Zanimiva je ugotovitev, da z odprtjem Náme druge trgovine v Škofji Loki niso imele manjšega dohodka.

Merkur Kranj, PE Škofja Loka, v svojih petih prodajalnah (pri Kašmanu, na Plevni, Blagovnica, Barve — laki v Škofji Loki in prodajalna v Gorenji vasi) zaposluje 45 delavcev in s svojo široko izbiro najrazličnejšega orodja, gradbenega materiala, gospodinjske opreme ipd. veliko prispeva k boljšemu zadovoljevanju potreb občanov.

Kmetijski zadrugi imata 12 prodajaln z živili in kmetijskim reproduktivnim materialom. Prek teh trgovin se tudi organizira odkup kmetijskih proizvodov.

Poleg teh ima v občini še 20 trgovskih delovnih organizacij svoje prodajalne, povečini specializirane za posamezne skupine proizvodov.

Podatek, da je trgovina v družbenem proizvodu občine udeležena le s 5 % (v družbenem proizvodu 5 ljubljanskih občin s 36,5 %, v Sloveniji 21 %!), in dejstvo, da še vedno odteka pomemben delež kupne moči izven občine, kaže, da so možnosti za nadaljnji razvoj trgovine in tudi potrebe po njej velike. Izdelati in tudi izvršiti je treba program trgovine, ki bo sledil trendu razvoja gospodarstva, rasti kupne moči in bodočih želja potrošnikov.

Obrt

Panoge obrti so v občini zelo različne tako po strokah in dejavnostih, kakor tudi po stopnji organiziranosti dela in storitev, kjer so obsežene vse stopnje od osebnega dela z najpreprostejšimi klasičnimi pripomočki, do take organizacije dela in tehnične opremljenosti, ki že prehaja v industrijo in iz katere končno nastajajo novi industrijski obrati.

Iz obrtne delavnice v Klobovsovi ulici je v industrijski coni na Trati zrastle moderna tovarna — konfekcija Kroj Skofja Loka

Fot. P. Pokorn

V občini imamo 18 obrtnih podjetij, ki skupno ustvarjajo 5,7 % družbenega proizvoda občine. Poleg družbenega sektorja obrti se je močno razvila tudi privatna obrt, v kateri dela 138 obrtnikov, ki zaposlujejo še 115 najetih delavcev in 20 družinskih članov, v uku pa imajo 41 vajencev. Postransko obrt opravlja 150 delavcev. V zadnjih letih je stalno prisotna tendenca, da se vse več obrtnikov usmerja v proizvodno obrt, občutno pa je pomanjkanje obrtnih delavnic uslužnostnih dejavnosti, v obstoječih pa je dokaj neugodna starostna struktura.

Ugotavljamo, da obrt, zlasti storitvena, močno zaostaja za današnjimi in perspektivnimi potrebami, ki jih postavlja razvoj drugih sektorjev gospodarstva občine. V preteklem obdobju je bilo občutno premalo investirane v proizvodne kapacitete, modernizacijo opreme in potrebne kadre. Hitrejši, vsestranski in skladnejši razvoj gospodarstva zahteva tudi hitrejši razvoj obrti, najsi bo družbenega ali privatnega sektorja. V nadaljnjem razvoju občine ne bomo smeli od tega sektorja samo več pričakovati, ampak mu bomo morali tudi znatno več nuditi (izobraževanje kadrov, kreditiranje, davčne olajšave za gospodarske investicije ipd.) kot doslej. Tiste vrste obrti, ki so slabo akumulativne, a nujno potrebne za zadovoljevanje potreb občanov (kovaštvo, krojaštvo, čevljarstvo, kolarstvo ipd.) pa bo potrebno posebej stimulirati.

Stanovanjsko gospodarstvo

Ob popisu prebivalstva in stanovanj 31. marca 1971 smo v občini imeli 7.884 stanovanj s 552.135 m² površine. V teh stanovanjih je 8.618 gospodinjstev. Na enega občana odpade 17,5 m² stanovanjske površine. Stanovanjski fond se

je stalno večal, samo v zadnjih sedmih letih so občani zgradili 550 stanovanj s 50.300 m² površine. V družbenem sektorju je bilo zgrajenih 450 družinskih stanovanj in 2 samska domova s 300 posteljami. Z družbenim stanovanjskim fondom gospodari Lokainvest v Škofji Loki skupno z delovnimi organizacijami, ki so vložile stanovanja v ta fond. Stanovanja v družbeni lasti in manjši del privatnih je gradilo gradbeno podjetje Tehnik iz Škofje Loke.

Stanovanja so še vedno izredno pereč problem za precejšnje število občanov. Posebno še to občutijo mladi ljudje, ki se želijo poročiti ali pa so že poročeni in so že dobili novega člana družine. Pomanjkanje stanovanj je vzrok za najrazličnejše socialne in zdravstvene probleme, le-ti pa povzročajo slabše gospodarske rezultate in manjšo socialno oziroma politično stabilnost. Čeprav je bila rast stanovanjskih kapacitet v zadnjih letih dokaj visoka, pa bomo spričo toliko nerešenih stanovanjskih problemov morali v bodoče hitreje graditi nova stanovanja. Pri programiranju gradnje novih stanovanj je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da našemu gospodarstvu vse bolj primanjkuje delovne sile in da jo je že potrebno uvažati iz drugih krajev. Za novo delovno silo pa so potrebna stanovanja. S pravilno stanovanjsko politiko lahko tudi vplivamo na zvečanje števila prebivalstva in s tem potencialne delovne sile tako, da pomagamo urejati stanovanjske probleme mladim ljudem, ki se odločajo za ustvarjanje družine.

Hitreje je treba graditi stanovanja in občanom omogočiti take pogoje nakupa, gradnje oz. najetje stanovanj, da bodo lahko večji del dohodka, ki danes odteka v luksuzne dobrine, namenili za reševanje stanovanjskih problemov.

Stanovanjska izgradnja se bo morala skoncentrirati predvsem v mestih in naseljih mestnega značaja, kjer zaradi gospodarskega razvoja predvidevamo tudi največji porast prebivalstva. V okviru take politike bo možno tudi v večji meri gospodarno zazidavati dragoceno kmetijsko zemljo.

V Groharjevem naselju je dobilo svoj topli dom 228 družin

Osnovne naloge gospodarstva, družbenopolitičnih in interesnih skupnosti v naslednjem sedemletnem obdobju

Izredno hiter, toda dokaj ekstenziven gospodarski razvoj v zadnjem obdobju bomo morali preusmeriti v intenzivnega. V novih proizvodnih halah in tudi v ostalih kapacitetah moramo izboljšati tehnologijo, organizacijo dela in poslovanja, razvijati samoupravne odnose in v znatno večji meri formirati tako miselnost, ki bo temeljila na tržnem konceptu gospodarjenja. Za vse to nam bo potrebno več sposobnih kadrov, ki jih je treba znatno hitreje in temeljiteje vzgajati za jutrišnje potrebe in pogoje gospodarjenja. Večino investicij bomo morali vlagati v stroje, opremo, obratna sredstva, kadre in tudi življenjski standard delavcev. S takimi ukrepi moramo nenehno večati kvaliteto proizvodov in dvigati produktivnost dela. V to nas poleg razvoja tehnologije in novih zahtev trga sili tudi dejstvo, da že občutimo veliko pomanjkanje delovne sile vseh vrst in stopenj izobrazbe. Potrebna bo tudi večja selektivnost in sistematično preusmerjanje v kapitalno intenzivno gospodarstvo.

V novih kapacitetah moramo doseči nove rezultate.

Velika razdrobljenost gospodarstva po delovnih organizacijah, asortimentu proizvodnje, teritorialno in po panogah ali vejah gospodarstva nam nalaga, da bomo morali v bodoče doseči znatno večjo ekonomsko in tudi tehnološko povezanost oziroma združevanje gospodarstva. Napak je misliti, da bomo tudi v bodoče uspešno in dovolj poceni proizvajali in skladno razvijali naše gospodarstvo pri tako veliki razdrobljenosti. Danes imamo prek 50 podjetij, od katerih je kar 30 takih, ki zaposlujejo manj kot 100 delavcev, v Poljanski dolini imamo 13 obratov, ki skupaj zaposlujejo manj kot 800 delavcev. Naša podjetja proizvajajo prek 100 grup artiklov, trgujemo kar s 47 državami. V strukturi ustvarjenega družbenega produkta pa so tudi znatno udeležene vse panoge gospodarstva in veje industrije. V tej pisani strukturi gospodarstva smo v letu 1972 ustvarili 1,77 milijarde družbenega bruto proizvoda. Čeprav je v dosedanjih pogojih gospodarjenja manjše podjetje zaradi lažje spremenljivosti bolje gospodarilo in se lažje prilagajalo gospodarskim razmeram, pa bodoči — sodobnejši koncept gospodarjenja zahteva vse večjo koncentracijo kapitala, znanja, skupnega nastopanja na tržišču, industrijski način proizvodnje, večjo selektivnost ipd. Zaradi specifične strukture bo le relativno manjši del gospodarskih organizacij moč tesneje povezovati v okviru občinskega gospodarstva, prav zato se bo potrebno močnejše in konkretnije povezovati z ostalim slovenskim in jugoslovanskim gospodarstvom.

Gre torej za vprašanje ali bomo postali dobri vrtičkarji ali pa bomo industrija po delu in miselnosti.

Pred nami so tudi velike naloge na področju izpopolnjevanja in nadaljnega razvoja družbenopolitičnega sistema. Nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov in realizacija ustavnih sprememb sta dve osnovni nalogi s tega področja. V zadnjem času smo v naši občini pričali hitremu gospodarskemu razvoju. S tem razvojem pa ni bil skladen razvoj samoupravnih odnosov in družbenopolitičnega sistema. Poleg tega pa so med posameznimi delovnimi organizacijami velike razlike. Danes imamo še tudi take delovne organizacije, kjer bi se lahko začeli pogovarjati, kako resnično uvesti in realizirati določila in samoupravni duh zakona o delavskem in družbenem samoupravljanju iz leta 1950; na drugi strani pa imamo že vrsto delovnih organizacij, ki z vso zavzetostjo ter politično in gospodarsko odgovornostjo uvajajo določila in duh ustavnih spre-

memb vse do najnovejših in najsodobnejših oblik ekonomsko in samoupravno organiziranega podjetja glede temeljne organizacije združenega dela. V raziskovanju in uvajanju teh oblik sta doslej najdlje prišli gospodarski organizaciji LTH in kmetijska zadruga Škofja Loka.

Prav ta heterogenost in zaostajanje delovnih organizacij na področju razvitosti samoupravnih odnosov in samoupravne zakonodaje nas obvezuje, da v bodoče izpopolnimo samoupravno zakonodajo in praktično osvojimo kodeks samoupravljalcev. Intenzivneje bomo morali realizirati ustavne spremembe na vseh področjih. Delavci so za rešitev teh vprašanj doslej pokazali interes. Zahtevajo, da tudi na tem področju hitreje napredujemo. Največje zanimanje med delavci je, kako organizirati temeljne organizacije združenega dela in v samoupravnih aktih opredeliti pravice in dolžnosti delavcev do minulega dela. Druga faza ustavnih sprememb, kjer bo konkretnije določen družbenopolitični in ekonomski položaj občine, krajevne skupnosti in drugih interesnih skupnosti v občini, mora biti naše stalno področje dela. Vsestransko se bomo morali angažirati v času samih priprav teh sprememb kakor tudi pri kasnejši realizaciji.

Dosedanje spremembe in dopolnitve družbenopolitičnega sistema so veliko koristnega prinesle slehernemu Jugoslovancu, predvsem delavcem in občanom, zato moramo tudi v bodoče biti aktivni pobudniki in realizatorji teh sprememb.

Naš delovni cilj naj bo, da delavec — občan resnično pridobi odločujoči vpliv v družbi in v skladu s tem tudi sprejema odgovornost.

V okviru Gorenjske oz. Slovenije moramo doseči večjo stopnjo sodelovanja in povezanosti gospodarstva, kajti naše gospodarstvo ima tudi vrsto obratov, ki jih zaradi specifičnega načina proizvodnje, vrste asortimenta, prodajnih poti in trgov ne bi bilo racionalno povezovati v okviru občine. Ti obrati bodo morali poiskati svoje poslovne partnerje v okviru Gorenjske, Slovenije in širšega jugoslovanskega prostora. Danes je Škofja Loka z vsemi formalnimi institucijami, kot so npr. svet gorenjskih občin, medobčinski svet ZK, zdravstvo, šolstvo, socialno skrbstvo, banke ipd. povezana v gorenjsko regijo. Dejanska gospodarska oz. potrošniška navezanost naših delovnih organizacij oz. občanov pa je znatno večja v smeri proti Ljubljani v ostali slovenski gospodarski prostor. Razen PTT, elektro gospodarjenja, cestnega podjetja, vodnega gospodarstva in še nekaterih drugih, nimamo gospodarskih organizacij, ki bi imele regionalno obeležje in bi bile na podlagi gospodarskih interesov močnejše povezane z gorenjsko regijo. Taka močnejša integriranost bi bila za hitrejši gospodarski razvoj regije zelo potrebna. Škofjeloške delovne organizacije imajo danes znatno večje in tesnejše poslovne vezi z gospodarstvom izven gorenjske regije, prav tako pa tudi občani svoje potrošne ambicije, ki jih ne realizirajo doma, običajno zadovoljujejo v Ljubljani (nakupi blaga, šolanje, kulturne dobrine, zadovoljevanje uslug ipd.). Dejansko smo danes bolj povezani proti Ljubljani, kakor v smeri gorenjske regije, kateri pripadamo. Ob izdelavi koncepta o srednjeročnem razvoju občine in gorenjske regije, kakor tudi ob uresničevanju teh programov, bomo morali bolje uskladiti formalno povezanost z dejanskimi gospodarskimi, potrošniškimi in drugimi tokovi dnevne migracije občanov.

Razčistiti moramo vprašanje, ki je pomembno za dolgoročni razvoj naše občine: ali se bomo tudi dejansko bolj povezali proti gorenjski regiji, kateri pripadamo, ali pa tudi formalno proti Ljubljani in Primorski.

Neznanje in nezadostna osveščenost občanov sta največja sovražnika gospodarskega in družbenega razvoja. Ne samo v novih tovarnah, ampak tudi v novih šolah, ki so zrastle v zadnjem času iz samoprispevkov občanov in sredstev proračuna, moramo dvigniti produktivnost in kvaliteto proizvodov. Učne programe bomo morali bolj prilagoditi potrebam gospodarstva in jih kasneje stalno prilagajati, da bi na podlagi njih bila možna vzgoja mlade generacije za naloge, ki jih bo morala v življenju reševati. Stalno bomo morali izboljševati kvaliteto in strukturo pedagoškega kadra ter dvigati idejnost pouka na šolah. Izobraževanje, naj si bo splošno kakor tudi funkcionalno, mora zajeti vse večji krog občanov. Ob takem pomanjkanju delovne sile in tako velikih potrebah po delavcih najrazličnejših znanj nam v procesu izobraževanja ne bi smel odpasti noben občan, ki je po svojih psihofizičnih in intelektualnih sposobnostih zmožen doseči večjo stopnjo izobrazbe. Težiti moramo tudi za vrnitev zdomcev in uvozom kvalificiranih in sposobnih kadrov. Dosedanja praksa je pokazala, da so tista področja, podjetja in obrati, ki so imeli dovolj sposobnih kadrov, nadpovprečno napredovali, čeprav glede na splošne ekonomske pogoje niso bili v konjunkturi branži. Podpovprečni pa so rezultati navadno tam, kjer ni dobrega kadra, pa čeprav podjetje dela v gospodarsko konjunkturi panogi. Za škofjeloško gospodarstvo je v tej fazi razvoja odločilnega pomena, ali bomo znali usposobiti dovolj kvalitetnih kadrov; če ne, potem ne bomo mogli izkoristiti prednosti, ki so velike. S tem pa bi tudi napravili zgodovinsko napako v razvoju, katere kasneje ne bo več moč popraviti. Vse dosedanje investicije ne bodo dale od sebe tistega, kar bi lahko in kar morajo, če bo motor, to je delavec, ki jih poganja, z njimi upravlja in družbi napravi koristne, intelektualno prešibak.

V novih šolah moramo dobiti večje število in novo kvaliteto kadrov.

Ob upoštevanju skupnih smeri razvoja Slovenije in gorenjske regije, ki izhajajo iz srednjeročnega in dolgoročnega programa, kakor tudi na podlagi naših dosedanjih spoznanj in možnosti nadaljnjega razvoja občine, moramo čimprej pripraviti srednjeročni program družbeno ekonomskega razvoja občine in ga tudi uresničiti. Nekateri programi za posamezna področja so že izdelani kot npr. za šolstvo, otroško varstvo, delovno silo, turizem, kmetijstvo, obrt, gozdarstvo. Pripraviti je potrebno vizijo gospodarskega razvoja in usklajenih ciljev po teritorialnem vidiku in med panogami gospodarstva. V okviru programa razvoja občine je treba konkretno določiti politiko do manj razvitih območij in do tistih panog gospodarstva, ki zaostajajo (kmetijstvo, storitvena obrt, gostinstvo, komunala ipd.) in zaradi zaostalosti zmanjšujejo splošne razvojne možnosti občine.

V srednjeročnem programu bomo morali tudi jasno začrtati, kako na podlagi dosedanjih investicij ustvariti in izločiti več sredstev za dvig življenjskega standarda občanov. Sem sodi v tej fazi razvoja predvsem povečana gradnja stanovanj, otroško varstvenih ustanov, obratov družbene prehrane, razvoj uslužnostnih dejavnosti, organizacija šolanja s podaljšanim bivanjem učencev v šoli in še drugi objekti in ukrepi za dvig splošnega standarda. Polovica zaposlenih v občini so žene, ki ustvarjajo velik del družbenega proizvoda in proračunskih sredstev, a je bilo doslej vse premalo tega dohodka namenjenega za njihovo razbremenitev kot mater, gospodinj ipd.

Nerešenost teh problemov se v povečani meri prenaša na rezultate pri delu, na otroke in mlado generacijo, kakor tudi na obstoječe socialno ekonomske odnose v naši družini.

V okviru svojega življenjskega standarda bomo morali tudi delno menjati strukturo potrošnje. Manj bomo smeli trošiti za dobrine in navade, ki imajo v veliki meri prestižni značaj (najbolj dragi avtomobili, vikendi, zlatnina in druge malomeščanske navade), vse več pa za kulturo, znanje, stanovanja, urejanje okolja in varstvo narave ter za druge objekte in navade, ki krepijo duha in fizične sposobnosti občanov.

V srednjeročnem programu razvoja občine morajo postati krajevne skupnosti na podlagi dosedanjega dela in ustavnih dopolnitev osnovne nosilke usklajevanja družbenopolitičnega in gospodarskega delovanja občanov pri reševanju svojih in tudi širših družbenih interesov. Krajevne skupnosti pa se bodo morale pri svojem delu najtesneje povezovati s skupščino občine, z interesnimi skupnostmi, gospodarskimi organizacijami in občani.

Z realizacijo tega srednjeročnega programa moramo ponovno vzpostaviti čimbolj skladen gospodarski razvoj, to je večje ravnotežje med gospodarstvom in negospodarstvom, med posameznimi panogami v okviru gospodarstva in tudi med posameznimi območji občine.

Program sanacije podeželja, ki se izraža skozi sprejete ukrepe v kmetijstvu, šolstvu, turizmu, socialnem skrbstvu, obrti in drugem, moramo nadaljevati tudi v prihodnjem 7-letnem obdobju. 18,5 % kmečkega prebivalstva, starostna struktura in vse več socialnih problemov, propadanje domačij in neobdelana zemlja, nizek narodni dohodek, dosedanja in bodoča vloga podeželja v gospodarskem, političnem, kakor tudi obrambnem pogledu nas obvezujejo, da s tem programom nadaljujemo in hitreje manjšamo razlike med razvojem industrijskih središč in podeželja.

Razvoj podeželja in njegov dvig na višji gospodarski in kulturni nivo po-
gojuje uspešen razvoj industrije in mesta, oz. le tako ustvarjamo stvarne pogoje za enakopravne družbenopolitične odnose občanov.

Doslej je bilo v Škofji Loki veliko storjenega; iz nekdane majhne in slabo razvite občine je z vsemi priključitvami (Gorenja vas, Železniki in Žiri) in visoko gospodarsko rastjo postala upravno politična in gospodarska celota, ki je ob zadostni povezanosti v ostali slovenski in jugoslovanski gospodarski prostor sposobna v prihodnje skladno in intenzivno razvijati dosedanje gospodarsko strukturo, če bomo le znali in hoteli pravočasno usmeriti vse sile v strateško primarne naloge nadaljnjega razvoja. Zavedati pa se je treba, da je naše gospodarstvo danes na taki stopnji razvoja, da nam bo vsako napako in prekasno potezo večkratno maščevalo. Izhajajoč iz obstoječega stanja in ob upoštevanju možnosti, predvsem domačih in tudi zunanjih, moramo vložiti vse sile za nadaljnji gospodarski, politični, socialni in kulturni razvoj občine tudi v prvem 7-letnem obdobju drugega tisočletja Loke.

Škofja Loka, decembra 1972

Zusammenfassung

DAS WIRTSCHAFTSLEBEN DER GEMEINDE ŠKOFJA LOKA ZUR ZEIT DER TAUSENDJAHRFEIER DER STADT

Die Gemeinde Škofja Loka mißt 51.168 ha, von denen 65 % auf Wälder und 24 % auf Anbauflächen entfallen. Der Volkszählung von 1971 nach leben hier 30.871 Einwohner, und zwar 14.112 in der Stadt und ihrer näheren Umgebung, 6569 im Selca-, 6141 im Poljanetal und 4051 im Becken von Žiri. Nahezu die Hälfte der Gemeindeinsassen ist beschäftigt; 11.500 sind Arbeiter, 3200 private Bauern, Gewer-

betreibende und in selbständigen Berufen Stehende. In der Gemeinde sind 50 wirtschaftliche Betriebe tätig. Die Schuhfabrik Alpina in Žiri und die Kühlschrankfabrik in Skofja Loka beschäftigen je 1000 Leute, der größte Teil der übrigen Unternehmen ist klein. Rund 65 % des Sozialprodukts erstellt die Industrie, die Landwirtschaft dagegen nur 10 %. 18,5 % der Bevölkerung sind Bauern, doch beziehen viele von ihnen Einkünfte auch aus nicht landwirtschaftlicher Arbeit. 40 % des Sozialprodukts erzeugen die metallverarbeitende und die Elektroindustrie, 25 % die Textil-, 20 % die Holz- und 10 % die Schuhindustrie.

In den letztvergangenen sieben Jahren wurden bedeutende Investitionen durchgeführt: die Betriebe Alpina, Iskra, Kühlschränke Skofja Loka, Jelovica, Gorenjske predilnice (Oberkrainer Spinnfabrik) und Gradis errichteten neue Fabrikhallen, das Hotel Transturist wurde erbaut, ebenso Straßen, Brücken, Fernleitungen, die Wasserleitung, Wohnbauten, Schulen usw. Die Ausfuhr übertrifft dem Wert nach die Einfuhr. Der größte Teil der Erzeugnisse wird in Ländern mit konvertierbaren Währungen abgesetzt. Im Bergstock Žirovski vrh wurde Uranerz entdeckt. Das Bergwerk wird 1976 die industrielle Verarbeitung in Angriff nehmen und jährlich 300.000 t Erz liefern, das den Bedarf zweier Kernkraftwerke mit einer Kapazität von 1200 Megawatt decken wird. In der Gemeinde bestehen 2410 Bauernhöfe, von denen über die Hälfte auch den Markt beliefert. Aller Voraussicht nach werden in Zukunft noch etwa 500 Höfe von der Land- und Forstwirtschaft sowie vom Fremdenverkehr leben. In den Privatsektor der Landwirtschaft wurden in den letzten Jahren 23,65 Millionen Dinare investiert. Die Wälder liefern jährlich 51.000 m³ Nadel- und 29.000 m³ Laubholz. Von den übrigen Wirtschaftszweigen erwähnt der Autor kurz noch Handel und Gewerbe, den Fremdenverkehr und die Wohnwirtschaft.

In der Wirtschaft herrscht sowohl den Ortschaften als auch den Wirtschaftszweigen nach eine ziemlich weitgehende Zersplitterung. Aus Gründen der Rentabilität ist der Zusammenschluß einiger Betriebe und eine Beschränkung des Assortiments der Erzeugnisse unvermeidlich. Politisch ist die Gemeinde Skofja Loka an die Oberkrainer Region gebunden, wirtschaftlich, kulturell und kommerziell dagegen mehr an das nahe Ljubljana. Jedenfalls wird man die förmliche Verbundenheit mit der tatsächlichen wirtschaftlichen Orientierung in Einklang bringen müssen. Große Aufgaben erwarten die Gemeinde noch in bezug auf die Erhaltung und Hebung des Bauernstandes und seiner Wirtschaft, die Schulung von Kadern, die Hebung des Lebensstandards, die Sorge um die Frauen, die etwa die Hälfte aller Beschäftigten ausmachen, die definitive Geltendmachung der Selbstverwaltung und die Verwirklichung der neuen Bestimmungen unserer Verfassung.